

— 174 Lij. vjes., 16:21, god. 35, 1913 — 174^a Kleinberger G., *Pielitide u ginekologiji i primaljstvu*, Lij. vjes., 34:284, 1912. — 175 Lij. vjes., 35:238, 1913. — 175^a Lij. vjes., 34:238, 1913. — 176 Lij. vjes., 34:129, 1912. — 177 Schwarzwald M., *Iz povijesti aktino-terapije u Hrvatskoj*, u: *Iz Hrvatske med. prošlosti*, Zbor liječ. Hrvatske, Zagreb, 1954, 282. — 178 Lij. vjes., 37:59, 1915. — 179 Lij. vjes., 37:119, 1915. — 180 Čačković M., *Napredak moderne kirurgije*, Kraljevska zemaljska tiskara, Zagreb, 1915. — 181 Šarinić P., *Liječnički sastanci*, Lij. vjes., 88:443, 1966. — 182 Šarinić P., *Da li je u Hrvatskoj potrebna Urološka klinika?* Lij. vjes., 90:269, 1968. — 183 Godišnji izvještaj tajnika dr. Mareković, 17. XI 1984. — 184 Sveučilište Kraljevine SHS u Zagrebu 1874—1924. Spomenica akademickog senata, Zakladna tiskara novina, Zagreb, 1925, 127. — 185 Čačković M. Lij. vjes., Staleški glasnici, 4:6, 1929. — 186 Popović L., *Klinička rendgenologija*, IV dio, Hrvatski Stamparski zavod, Zagreb, 1925. — 187 Smokvina M., *Intravenozna pijelografija*, Lij. vjes., 49:409, 1927. — 188 Lij. vjes., 52:525, 1930. — 189 Körbler J., *Sjećanja, susreti, zapisi*, Arhiv povijesti medicine, supplementum, 1982. „V. Karadžić”, Paraćin. — 190 Krivec O., *Osobno pismeno saopćenje*, 10. V 1985. 191 Oberiter B., *Osobno pismeno saopćenje*. — 192 Blašković A., i sar., *Klinika i terapija bubrežnih bolesti*, Lij. vjes., Zagreb, 1939. — 193 Matić S., *Osobno pismeno saopćenje* 15. V 1985. — 194 Lij. vjes., 65:44, 1943. — 195 Lij. vjes., 65:172, 1943. — 196 Lij. vjes., 65:80, 1943. — 197 Lij. vjes., 65:148, 1943. — 198 Lij. vjes., 66:287, 1944. — 199 Lij. vjes., 65:342, 1943. — 200 Lij. vjes., 66:144, 1944. — 201 Fleš J., *Osobno pismeno saopćenje* 8. V 1985. — 202 Vučković I., *Osobno pismeno saopćenje*. — 203 Saltykow S., *Specijalna patološka morfologija*, IV dio, Nakladni zavod Hrvatske Zagreb, 1951. — 204 Saltykow S., *Specijalna patološka morfologija*, VII dio, Nakladni zavod Hrvatske, Zagreb, 1952. — 205 Kuvedžić, *Osobno pismeno saopćenje*. — 206 Gotovac, *Osobno pismeno saopćenje*. — 207 Stipanić *Osobno pismeno saopćenje* 7. V 1985. — 208 Ilijančić J., *Osobno pismeno saopćenje*. — 209 Šarinić P., *Neki problemi urološke službe uoči kroz postojanje urološkog odsjeka u Banjoj luci*, Lij. vjes., 86:791, 1964. — 210 Krivec O., *Današnje stanje naše urološke službe*, Lij. vjes., 86:981, 1964. — 211 Grims P., *Osobno pismeno saopćenje*. — 212 Krivec O., *O organizaciji urologije u Hrvatskoj*, Lij. vjes., 91:533, 1969. — 213 Gregov A., *Osobno pismeno saopćenje*. — 214 Anali kliničke bolnice dr. M. Stojanović, Zagreb, 1972, XI, supl. 30. — 215 Krivec O., Parazajder J., *Rad urološkog odjela*, Anali „Bolnice dr. J. Kajfeš”, Zagreb, 1981, 4:3. — 216 Bačić J., *Osobno pismeno saopćenje*, 29. V 1985. — 217 Novak R., *Osobno pismeno saopćenje*. — 218 Francisković V., i sur., Lij. vjes., 93:849, 1971. — 219 Tićac T., *Osobno pismeno saopćenje* 22. V 1985. — 220 Čećuk Lj., i sur., *Hemodijaliza i kirurški bolesnik*, Pliva, Zagreb, 1978. — 221 Grims P., *Prilog problematici transuretralne elektroresekcije adenoma prostate*, Doktorska disertacija, Medicinski fakultet, Zagreb, 1974. — 222 Šarinić P., *Dobojski urološki postdiplomski tečaj*, Med. arhiv, Sarajevo, 37:71, 1983. — 223 Šarinić P., *Urološki skup u Doboju*, Med. arhiv, Sarajevo, 35:301, 1981. — 224 Radelj M., *Urodinamika*, Jumena, Zagreb, 1983. — 225 Škrabalo Z., Cvitković P., *Neplodnost u muškarca*, Jumena, Zagreb, 1982. — 226 Poljak Z., *Doktorske disertacije u SR Hrvatskoj* objavljene 1955—1982. na Medicinskim fakultetima, Lij. vjes., 105:501, 1983. —

Petar ŠARINIĆ, Doboj

BEITRÄGE ZUR HISTORIE DER KROATISCHEN UROLOGIE

Der Verfasser bringt in der kronologischen Reiche alle relevanten Daten für die kroatischen Urologie ab 1760 bis 1984.

Diese Periode wird in 3 Teile geteilt:

- bis 1928 als die erste selbständige Urologische Abteilung in Zagreb gegründet wurde;
- von 1928 bis 1970, seitdem wieder die Urologischen klinik in Zagreb, besteht;
- und seit 1970 bis 1984.

Autor ist der Meinung das Anfang des Urologie in Kroatien in 1894. und nicht in 1928. locieren sollte, dass schon in 1944. die erste Urologische Klinik mit einem Urologischen Katheder in Zagreb gewesen ist.

(Rad je primljen u Uredništvu 20. XII 1987. god.)

Original scientific paper
UDC 61+07+92/614.25/497.1 „18”

Vladimir DUGAČKI, Zagreb

ZDRAVSTVENA PROBLEMATIKA NA STRANICAMA „ZORE DALMATINSKE” I LIČNOSTI GLAVNIH UREDNIKA LIJEČNIKA MR ANTE KUZMANIĆA I DR IVANA KAZNAČIĆA*

Hrvatski se narodni preporod u Dalmaciji razvija 60-tih godina prošlog stoljeća pod vodstvom M. Klaića i M. Pavlinovića, međutim, prva preporodna gibanja započinju znatno ranije pojavom književno-poučnog lista simboličnog imena „Zora dalmatinska” (1844). Točnije rečeno, začetak tih gibanja pada u vrijeme kad se uopće rodila ideja o pokretanju takvog lista na hrvatskom jeziku. Zadarski tiskari i izdavači braća Battara podnose 10. VIII 1842. god. predsjedništvu Namjesništva Dalmacije molbu za izdavanje lista, a kao urednika nominiraju liječnika profesora primaljstva mr Antu Kuzmanića, koji već nekoliko godina prikuplja građu za ovaj list.⁶ Slijedeće godine braća Battara i Kuzmanić ponovo traže rješenje svoje molbe, prilažući i ogledni primjerak lista, u kojem se nalazi i članak „Ništo od domaće likarije”, zacijelo iz pera A. Kuzmanića, a u kojem je riječ o upotrebi pijavica. Dobivši dozvolu oni 6. XI 1843. god. šalju „Poziv svim ljubiteljima krasnoga i sladkoga hrvatskoga jezika, narodnoga nauka i napridka” upućen budućim pretplatnicima. U tom se pozivu navodi da će list donositi „diloredna poučenja, pristojne nauke za kućom vladati, dieti gojiti, ličiti se ako se nebi likar namirio” itd. Doista „Zora dalmatinska” nije bila samo književni list, već je donosila i različite poučne priloge iz narodnog gospodarstva etnografije, povijesti, prirodopisa, gramatike, zdravstva, a poslije 1848. god. ona postaje i političko glasilo. O preporodnoj ulozi tog lista, koji je u svom prvom broju od 1. I 1844. god. donio pjesmu Petra Preradovića „Zora puca, bit’ će dana!”, već je u našoj literaturi dosta pisano u radovima P. Kasandrića⁴ te Vj. Maštrovića⁷, J. Ravlića⁸, Z. Vinčea¹², T. Čolaka i dr. autora.

U ovom ću se radu osvrnuti na zdravstvene članke objavljene tijekom petipolgodisnjeg izlaženja „Zore dalmatinske”. Tu su članci najobilniji u vrijeme kad je listu urednik liječnik mr Ante Kuzmanić (1844, te 1846—1849), koji je većinu tih članaka priredio osobno.

U 2. broju I. godišta (1844) Kuzmanić donosi članak o splitskoj kugi iz vremena „crne smrti” god. 1348, što je — iako prerada opisa

* Rad je saopšten na naučnom skupu „Povijest zdravstva u Dalmaciji” povodom „180. obljetnice osnivanja prvog medicinskog studija u Hrvatskoj u Trogiru” 12. X 1987. god. u Trogiru.

kuge od Marina a Cutheisa objavljenog god. 1666. na latinskom jeziku — prva do sada poznata nam povijesno-medicinska radnja na hrvatskom jeziku. U tom godištu Kuzmanić donosi još nekoliko manjih priloga kao „Rimljani su mertvace žegli“ (br. 2), „Kiseli kupus“ (br. 2), „Smi li umoran čovik studene vode piti?“ (br. 2), „Dugovičnost“ (br. 3), „Kako se more izščetiti ruka u ramenu, i kako se ima napraviti“ (br. 8), „O izgorili“ [tj. o opeklinama] (br. 13), „Maganče (nano)“ [o patuljastom rastu] (br. 14). Svi su ti prilozi potpisani sa K., a pisani su laganim stilom te sadrže hrvatsko medicinsko nazivlje.

U I. godištu objavljen je i obiman članak Mate Kurtovića „Uprave sverhu pastirskoga likarstva“ (br. 2, 5. i 9), u kojem se daju upute za očuvanje zdravlja, posebice dijetetske upute, zatim savjeti protiv nadriliječnosti, a na kraju se govori o pojedinim zaraznim bolestima. Lijekovi koji se preporučaju uglavnom su narodni ali racionalni, a ima spomena i o vakcinaciji (naverčanju) te prijavljivanju zaraznih bolesti. Na stranicama I. godišta nalaze se i dvije šale o liječnicima, a u broju 40. Dubrovčanin Marko Marinović objavljuje pjesmu zahvalnicu dr Gjuri Obadu koji je uspješno izliječio njegovog sina.

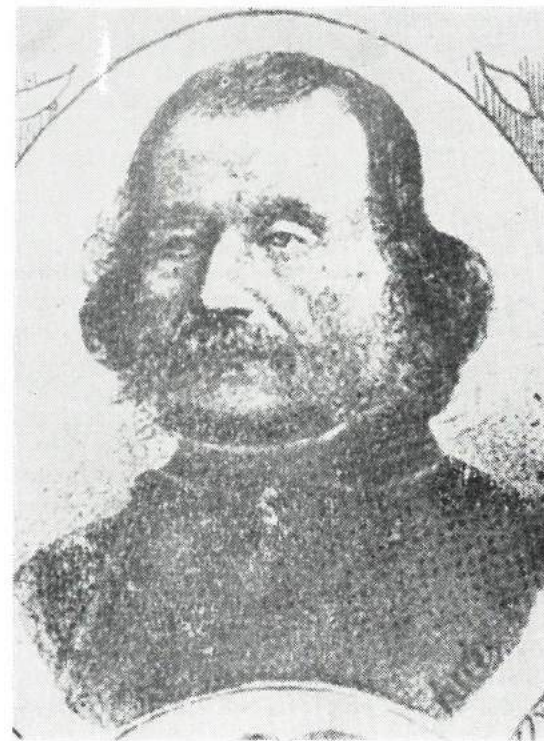
Već od samog početka izlaženja lista došlo je do nesuglasica, jer je Kuzmanić uporno branio ikavsko narječje i dalmatinski pravopis iz 1820. god. Čak je sredinom 1844. god. bio dao ostavku, no stvar je bila privremeno izgladnena barem do konca te godine, kad je ipak bio prisiljen odstupiti s dužnosti urednika. Ova se povjера dubrovačkom liječniku i publicistu dr Ivanu Kaznačiću, koji je kao urednik potpisao čitavo II. godište (1845). Namjerno rabim tu formulaciju, jer je poznato da se Kaznačić nije baš odgovorno odnosio prema tom poslu odlazeći na duža odsustva u Dubrovnik ne hajući što bi „Zora“ ostajala bez materijala. Kao i u I. godištu za vrijeme pravopisnih razmirica, tako i u II. godištu velik je teret uredništva i korekture podnio Petar Preradović. Iako je Kaznačić bio liječnik tik pred obranom doktorske disertacije, u čitavom II. godištu u 52 broja i na 416 stranica ima tek dva omanja članka koji su tek djelomično zdravstvenog karaktera. Splićanin A. Katić piše „Roditeljim o odhranjenju detce“ (br. 25), a Imočanin J. Vrdoljak članak „Vek čovečji“ (br. 50).

U III. godištu (1846) urednik „Zore dalmatinske“ postaje don Niko Valentić, profesor katoličke teologije u Zadru, koji će urediti prvih 39 brojeva tog godišta. Vjerni „Zorin“ suradnik iz Slavenskog Broda, trgovac i književnik Ignjat Alojz Brlić poslao je za tisak pravila Salernske medicinske škole u prepjevu franjevca Emerika Pavića a pod naslovom „Skorup od lekarje ili Salernitanski nauci kako se dobro zdravlje uzderžati može“ (br. 12, 15, 16, 18, 19, 21). Kao što je poznato, taj je prepjev prvo tiskano medicinsko djelo na hrvatskom jeziku, objavljeno god. 1768. u Pešti pod naslovom „Flos medicinae“. U broju 26. „Zore“ J. Vrdoljak iz časopisa „Messaggiere Tirolese“ prenosi napis o lijeku B. Kowatka iz Erdelja protiv bjesnoće „Iznašastje jednoga prikoizversna leka za ozdraviti od ugriza paščetjega bisa (Idrofobia)“.

S 40. brojem III. godišta na uredničko mjesto vraća se opet mr Ante Kuzmanić, na razočaranje onih koji su priželjkivali Gajev pravopis, no na radost nekih, koji kao Vrdoljak oduševljeno pozdravljaju njegov povratak vrlo duhovito uspoređujući „Zoru dalmatin-

sku“ s bolesnikom kojeg liječi „ranoličnik“ Kuzmanić, „ličnik“ Kaznačić i „duhovni likar“ Valentić. Doista je „Zora“ nešto živnula Kuzmanićevim povratkom. On uspostavlja rubriku „Kućno likarstvo“ sa svrhom „da prosti naši ljudi, koji do jasprih i do likara teško mogu doći, poznaju [bolest] kako bi se od nje mogli najpristupnije braniti i ličiti“. U tih par brojeva, koliko je preostalo do kraja III. godišta, „Zora“ donosi Kuzmanićeve priloge „Poradi općinskoga zdravlja bolje je mrtvace u groblje zakopavati, nego u cerkvu“ (br. 44), „O klinu“ [tj. o kili] (br. 44), „Luk“ [o ljekovitim svojstvima bijelog luka] (br. 50). U članku o kili Kuzmanić prikazuje uzroke kile te njeno liječenje nošenjem suspensorija i reponiranjem. „Klin“ može biti „napraviv“ (koji se daje reponirati), „nenapraviv“ (koji se ne da reponirati) i „zadavljen“ (uklješten), a Kuzmanić kao i inače obilno koristi domaće medicinsko nazivlje kao npr. „povezača“ za peritoneum (u svojem rječniku iz 1875. god. taj termin zamjenjuje „terbušnicom“), „dimnjačka civ“ za ingvinalni kanal, „opornjak“ za mezenterij, „mrižica“ ili „marama“ za omentum (u rječniku iz 1875. god. rabi termin „plena“ ili „pelenica“).

U IV. godištu (1847) Kuzmanić uspostavlja novu rubriku „Travoznanje“ (u kojoj je obradio ljekovita svojstva štavelja i tetivike), a rubriku „Kućno likarstvo“ nastavlja dalje pod imenom „Domaće likarstvo“. Nažalost se u tom godištu opseg lista reducira od 8 na 4 stranice



Slika br. 1. Mr Ante Kuzmanić

po broju, pa je za vjerovati da su neki od priloga za te rubrike morali biti žrtvovani. No usprkos tome Kuzmanić objavljuje priloge „Glad i kuga u Dalmaciji, a osobito u gradu Šibeniku 1649 godine“ (br. 6), „Pasja bisnoća“ (br. 12), „Mora“ (br. 30), „Sta je vika, i je li ikad dobro i zdravo vikati“ (br. 33), „Smišni i gadni lik od otrovi“ (br. 33), „Svrab“ (br. 37), „Groznicu“ (br. 48). Od ovih su naročito vrijedni članci o bjesnoći pasa (od etioloških momenata raspravlja o vrućini, zimi, žeđi, gladi, pokvarenoj hrani, spolnom ciklusu, otrovanju), svrabu (klasificira ga u sitniž — rognu miliare, puljkavac — rognu bottonosa i pljuskavac — rognu pustulosa), te groznici tj. malariji (u kojem članku preporuča maslinovu smolu prema receptu šibenskog liječnika dr Vice Gjadrova [Jadrova] te higijenske mjere prema splitskom liječniku dr Frani Lanzi). U tom je godištu zanimljiv članak slavenskog suradnika S. Latkovića „Ništo o vračarama, nagraisajim činima, vilam i višticam“ (br. 22—26) u kojem se autor bori protiv nadriliječništva.

Revolucionarni događaji god. 1848. ostavili su malo mjesta poučnom dijelu „Zore“ pa ćemo u V. godištu naći samo jedan članak „O pjanstvu“ (br. 35) iz pera Kuzmanića.

U VI. godištu (1849) „Zora dalmatinska“ konačno prihvaća Gajev pravopis. Kuzmanić, kapitulirajući u svojoj tvrdokornosti, napušta uredništvo s 16. brojem. List je izlazio još do konca lipnja (brojevi 17—26) a uređivali su ga braća Battara, koji zatim obustavljaju list, budući da su vlasti zaoštrile stav prema tiskopisima. U tih pola godine izlaženja iz pera nepoznatog nam S. naći ćemo u 23. broju članak o dijetetici i drugim higijenskim uputama „Zdravlje. Uprave koristne za uzdržavanje zdravlja po bitju naravi, kervi, godinah, i dobah od godine“ te u posljednjem 26. broju kratku bilješku „Lak način za raztriezniti pianca“.

Tijekom petipolgodišnjeg izlaženja „Zore dalmatinske“ objavljeno je dakle nešto manje od 30 članaka sa zdravstvenom tematikom, od kojih su najbrojniji i najvredniji oni iz pera mr Ante Kuzmanića.⁵ Osim praktične zdravstvene pouke u sprečavanju i liječenju pojedinih bolesti te u savjetovanju puku da se kloni nadriliječnika, najveće značenje „Zore“ je izgradnja hrvatskoga medicinskog nazivlja. „Zora dalmatinska“ je i inače pokazala da je narodni jezik sposoban da se njime piše, da se upotrebljava u školstvu, upravi, javnom životu i zdravstvu. Kuzmanić je po prvi put u našem tisku upotrijebio neke narodne medicinske nazive te promovirao neke do tada nepoznate hrvatske medicinske termine.¹

Taj dalmatinski preporoditelj, nacionalni radnik i narodni prosvjetitelj, koji je imao upornosti i idealizma da, u doba kad je čitava dalmatinska inteligencija bila odgojena u talijanskom duhu, pokrene prvi književni list na hrvatskom jeziku i okupi oko njega sve rodoljubive snage od pera u Dalmaciji, rođen je 12. VI 1807. u predgrađu Splita.¹³ Završivši Licej u Zadru, odlazi na studij medicine u Beč, odakle se 1831. god. vraća s diplomom „magistra vidarstva i primaljstva“. Radio je kao kotarski kirurg u Imotskom i Opuzenu, a od 1834—1854. god. bio je profesor primaljstva na zadarskoj Primaljskoj školi.¹¹ Revolucione 1848. god. bio je jedan od inicijatora političkog društva „Slavjanska lipa“. Osim „Zore dalmatinske“ bio je urednik još nekih

listova: „Smotritelj dalmatinski“ (1849), „Glasnik dalmatinski“ (1849—1855. te 1864—1866), „Objavitelj dalmatinski“ (1867—1870), a bio je izdavač i urednik „Pravdoneše“ (1851) prvog pravnog lista u Južnih Slavena. Suradivao je i u drugim listovima, osobito u „Pravu“ s člancima iz sudske medicine, te „Narodnom listu“ s člancima iz povijesti medicine. God. 1875. objavio je „Šestdeset učenjah iz primaljstva za primalje“ kojima je pridodao „mali ričnik likarskoga nazivlja i narodnih ričih“ sa skoro 1 000 hrvatskih medicinskih termina. Vrijedno je navesti neke od njih: krug — pelvis, bilocur — leukoreja, izvala — prolaps, gnojnica — apsces, natuk — kontuzija, puhvice — afte, nabujica — edem, osutak — egzantem, vučac — gangrena, izrodina — mola, podstid — perineum, procurak — kateter i druge. Umro je u Zadru 10. XII 1879. god.⁹



Slika br. 2. Dr Ivan Kaznačić

Drugi urednik „Zore dalmatinske“ dr Ivan August Kaznačić bio je dubrovački liječnik (od 1863. i ravnatelj bolnice), publicist, beletrist i istraživač prošlosti Dubrovnika. Rođen je u tom gradu 25. IV 1817. god. tu je pohađao gimnaziju, filozofiju u Zadru, kirurgiju je studirao u Beču, a medicinu u Padovi, gdje je predložio disertaciju o pučkom liječenju u dubrovačkoj okolici, no ona je odbijena.² Izrađujući drugu disertaciju boravi 1845. god. u Zadru, predaje na tamošnjoj realci i uređuje „Zoru dalmatinsku“, a 1846. god. doktorira raspravom o

ljekovitim svojstvima pitomog čempresa. God. 1848. pokrenuo je prve dubrovačke novine „Rimembranze della settimana“, te iste godine tjednik „L'Avvenire“, koji se zalagao za sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom. Umro je u Dubrovniku 19. II 1883.¹⁰

Kuzmanić je bio urednik 5 listova, a 1846. god. imao je namjeru zajedno sa Š. Popovićem pokrenuti književno-poučni list „Maslina“. Kaznačić je bio urednik 3 lista, a sudjelovao je i pri osnivanju časopisa „Slovinac“. To nije začudno, jer su tada liječnici bili najslobodoumniji dio inteligencije: prve novine uopće pokrenuo je 1640. god. u Parizu liječnik dr Théophrast Renaudot. Dva srpska medicinara u Beču, D. Davidović i D. Frušić, uređivali su „Novine serbske“ (1813—1821), a kasnije Davidović sam „Novine srbske“ u Kragujevcu (1834) — prve novine u kneževini Srbiji. Ljubljanski liječnik i veterinar dr J. Bleiweis uređivao je „Kmetске in rokodelske novice“ (1844—1881) — druge po redu novine u Sloveniji. Hrvatski medicinari u Beču Đ. Šporer, A. Praunsperger i J. Drčić pokreću 1866. god. inicijativu za izdavanje prvih novina isključivo na hrvatskom jeziku „Oglasnik ilirski“, liječnici dr D. Demeter i dr J. Užarević, „Ilirci“, urednici su „Narodnih novina“ odnosno „Danice ilirske“ te još nekih listova, dr A. Praunsperger uređuje 1843—44. god. „List mesečni Hrvatskoslavenskog gospodarskog društva“, dr F. Lanza u Splitu 1850. god. „L'agronomo raccogliatore“, a dr Đ. Augustinović, najprije u Beču, a zatim u Rijeci, listove „Vila sinjega morja“ i „Rvacki prvenci o naravi i zdravlju“ (od 1860. god. dalje), da ne spominjem kasnije liječnike dr Ivana i dr Milivoja Dežmana, dr V. Jelovšek, i dr R. Mišetića i dr. Tako su i mr Ante Kuzmanić i dr Ivan Kaznačić bili „izvanserijski“ predstavnici liječničke inteligencije onog vremena, izdigavši se iznad svoje struke i ostavivši neprolazne zasluge na hrvatskom kulturnom polju.

LITERATURA

- ¹ Arnautović A., *Split i Zadar—laboratoriji narodnog medicinskog nazivlja*. Acta hist. med. pharm. vet., Beograd, 1963, III, 1—2, 27—44. — ² Bazala V., *Ivan August Kaznačić*. Farmaceutski vjesnik, 1956, XII, 4, 177—180. — ³ Čolak T., „Zora dalmatinska“ i njen doprinos književnosti Ilirskog pokreta. Kolo, 1966, IV, 8—10, 284—298. — ⁴ Kasandrić P., „Zora dalmatinska“ 1844—1848. Iskra, 1894. IV, 1. ⁵ Maštrović Vj., *Jadertina croatica*, II. Časopisi i novine, Zagreb, JAZU, 1954. — ⁶ Maštrović Vj., *Pripreme za izdanje „Zore dalmatinske“ u Zadru god. 1842. i 1843.* Radovi Instituta JAZU u Zadru, 1958—1959, IV—V:85—116. — ⁷ Maštrović Vj., *Izdavačka djelatnost na hrvatskom jeziku u Zadru od 1800. do 1960.* Zadar (Zbornik), Zagreb, Matica hrvatska, 1964, 737—760. — ⁸ Ravlić J., *Zora dalmatinska*. Povodom stogodišnjice. Književnik, 1945, I, 1, 39—41. — ⁹ Ravlić J., *Ante Kuzmanić*. Pet stoljeća hrvatske književnosti, knj. 28, Zagreb, Zora — Matica hrvatska, 1965, 263—272. — ¹⁰ Ravlić J., *Ivan August Kaznačić*. Pet stoljeća hrvatske književnosti, knj. 29, Zagreb, Zora — Matica hrvatska, 1965, 217—223. — ¹¹ Spomenica. Prigodom stogodišnjice Babičke škole u Zadru, Zadar, 1951. — ¹² Vince Z., *Pogledi na jezična pitanja u Dalmaciji u vrijeme Hrvatskog narodnog preporoda*. Kolo, 1966, IV, 8—10, 243—248. — ¹³ Vince Z., „Muž ilirske dobe“. Uz 100-godišnjicu smrti dalmatinskog prosvjetitelja i preporoditelja Ante Kuzmanića. Vjesnik, 12. II 1980, 12.

Vladimir DUGAČKI, Zagreb

PROBLÈMES SANITAIRES DANS LE JOURNAL „ZORA DALMATINSKA“
ET MR. ANTE KUZMANIĆ ET DR IVAN KAZNAČIĆ
REDCTEURS-EN-CHEF

L'auteur présente les problèmes sanitaires dans le journal „Zora dalmatinska“ et Mr Ante Kuzmanić et Dr Ivan Kaznačić, rédacteurs-en-chef.

(Rad je primljen u Uredništvu 20. XII 1987. god.)